

Recorregut 2: Javier Guerrero i Albert Pijuan

El Graner, amb la complicitat de Barcelona Ciutat de la Literatura i dins el context del projecte BooMBeta (amb el suport del Pla de Barris) proposa dos itineraris narratius pel barri de La Marina i la muntanya Montjuïc.

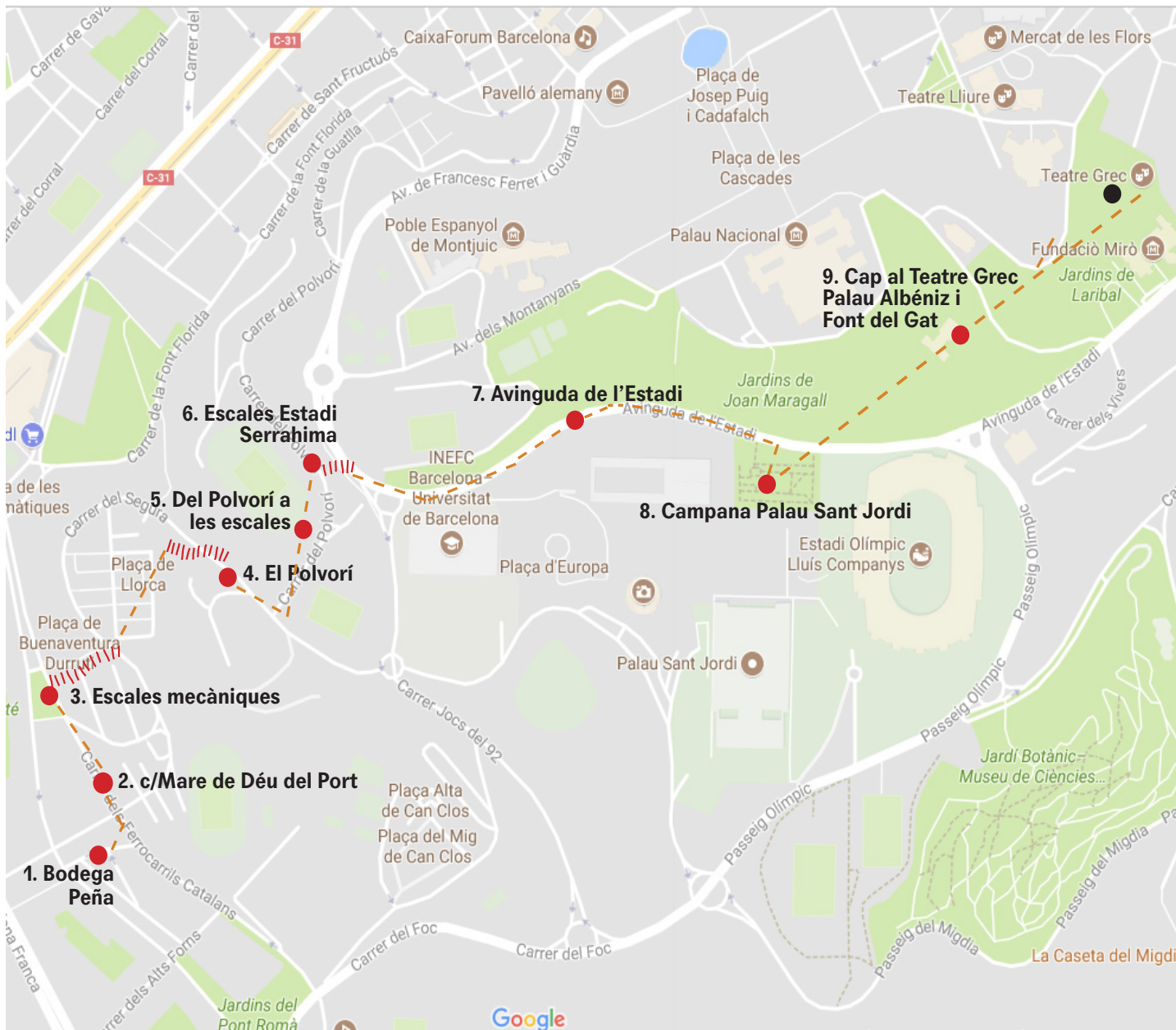
Dues passejades per la muntanya de Montjuïc que parteixen del barri de La Marina per acabar una d'elles als jardins de l'amfiteatre Grec i l'altra al Mercat de les Flors, passant pel MNAC. Es tracta de dos itineraris que conjuguen dues narratives: una d'autor, amb l'aliança de l'Oficina Barcelona Ciutat de la Literatura – UNESCO i una altra d'escènica, amb l'aliança del Festival Grec.

Mariona Naudin, Javier Guerrero i Albert Pijuan ens proposen des de tres disciplines diferents -teatre performàtic, dansa i literatura- un exercici en moviment de memòria i de projecció col·lectiva sobre el barri de la Marina. Un tour teatral que arranca a la Marina i acaba a les fonts de Montjuïc. Una ruta virtual que lliga la cara oculta (i ocultada) d'una ciutat amb el seu aparador turístic més fastuós. Dues cares d'una ciutat que, irònicament, tristament, col·lideixen en una mateixa muntanya.

En aquesta passejada, La Marina és el material en brut per construir un discurs sobre el que ha estat el barri i el que no es va voler que fos, sobre el que és, el que podria haver estat i allò que podria ser. Una passejada que no deixa de ser un somiar desperts tots junts, i que, com en els somnis, la memòria personal, la història social, les pors i les esperances es fusionen en una sola vivència.

El pes del passat, i sobre tot dels prejudicis que la resta de la ciutat té sobre el barri, és una llosa de la qual tots els veïns volen desfer-se. Els tres artistes volen encarar-se a aquest passat i alhora convidar a mirar cap endavant: com imaginar un futur des d'aquest punt de partida pantanós sense obviar que, en l'actualitat, La Marina segueix tractant-se com l'abocador de les institucions incòmodes (centres de menors, presons) o directament il·legals (CIE, el complex Eduard Aunós).

Un recorregut per a somiadors fet sobre els elements primordials que conformen el barri: l'emoció i la sorpresa. Un recorregut que vol donar a conèixer l'esperit lluitador, supervivent, imaginatiu i esperançador d'un barri que la capital dels creuers i les borra-xeres low cost ha volgut enterrar en la desmemòria.

Punts clau del recorregut:

- 1- Bodega Peña
- 2- Cap a les escales mecàniques pel carrer Mare de Déu del Port
- 3- Escales mecàniques del Polvorí
- 4- El Polvorí
- 5- Del polvorí a les escales mecàniques
- 6- Escales mecàniques de l'Estadi Serrahima
- 7- Avinguda de l'Estadi
- 8- Campana del Palau St.Jordi
- 9- Cap al Teatre Grec (Palauet Albéniz i la Font del Gat)

1. BODEGA PEÑA

La sortida és des de la Bodega Peña, situada al carrer Aviador Franco. Que el nom no us espanti. El Franco aviador és un dels pilots que va fer la gesta de ser els primers en creuar l'Atlàntic en hidroavió des de Huelva a Buenos Aires. La Bodega ocupa la cantonada d'aviador Franco amb aviador Duran. El barri es diu Plus Ultra, justament el nom de l'avió amb què es va fer la gesta.

Maria Peña ha estat l'última d'una nissaga de bodeguers històrica. El 23 de juny de 2017, la Bodega Peña va tancar després de noranta anys de servei al barri. Prenem una copa de cava o un vermut que ens serveix la Maria. Ho aprofita per explicar-nos la història de la bodega, que ha estat el cor del barri. No només ha estat un punt de reunió social importantíssim, no només han estat els impulsors de la trepitjada de raïm que es fa cada setembre, sinó que, durant molts anys, i davant l'abandó del barri per part de l'Ajuntament, ha fet la funció de Casa del Socors.

La conversa és interrompuda per l'aparició de la xaranga del barri, que puja des del carrer aviador Duran. Toquen un tema d'Amparito Roca.

2. DE BODEGA PEÑA A LES ESCALES MECÀNIQUES

Comencem la caminada seguint la xaranga que, tocant un pasdoble, ens encamina cap a les escales mecàniques del Polvorí pel carrer Mare de Déu del Port. Quan acaba la cançó, la xaranga ens abandona. Cristina Celada, que fa de conductora del grup, s'atura en un punt qualsevol del carrer Mare de Déu del Port i versiona aquest text.

Davant d'aquesta rajola:

Quants s'hi han dit hola, aquí?

Quants cigarros s'hi han apagat?

Quants hi han fet malabars per divertir els que passaven un dimarts a la tarda?

Quantes vegades ha estat cobert de neu?

Hi ha hagut alguna petició de mà desesperada?

Algun part d'urgència a plena llum del dia?

Quants no s'hi han dit adéu però ho haurien d'haver fet?

Quants s'hi han aturat a cordar-se la sabata sense saber que en aquesta mateixa rajola el seu avi jugava a pilota de petit?

Quants s'hi han rendit?

Podem saber el número exacte?

Podem saber quants s'han assegut en rotllana carregats de xibeques per debatre sobre política o música?

Podem saber com era això d'aquí al voltant abans que hi posessin rajoles?

Algú sap quants hi han ballat, damunt d'aquesta rajola?

Quants han arribat a les mans?

Quants hi han caigut de genolls i han demanat sisplau sisplau que aquesta vegada surti bé?

Quants han pensat "Tant de bo es recordés de mi"?

Quants hi han mort?

Quants hi han perdut algun ésser proper?

Quants hi han cantat les penes amb l'ajuda d'una guitarra?

Quants han fet una fotografia d'aquesta rajola meravellats per tot el que hi deu haver passat sense que ningú se n'hagi adonat?

No es podrà saber mai el nombre exacte perquè no hi ha cap registre.

L'únic record és la marca d'aquesta rajola.

3. ESCALES MECÀNIQUES DEL POLVORÍ

Un cop ha dit el text, Cristina Celada ens convida a posar-nos les audioguies per pujar les escales mecàniques del Polvorí. Cristina Celada dirà el següents fragments de Francisco Candel a través de la microfonia. El text dura tota l'estona que pugem per les escales, passant plaça Lorca i gairebé fins a dalt de tot del Polvorí.

Candel

"Armonía" y "unión" son dos palabras que repiten mucho la gente de los barrios, sobre todo la de los barrios-barrios, la de los barrios-barriada. La palabra "solidaridad" la emplea la gente de la fábrica. Es posible que ese obrero que en su trabajo habla de "solidaridad", en su calle, en su escalera, hable de "unión". Es lo que me decía un hombre esta mañana: "Usted y yo podremos no estar de acuerdo en muchas cosas, pero tenemos que unirnos cuando nos quieren avasallar."

Resulta que en el barrio del Polvorín, cuyos pisos los levantó el Patronato Municipal de la Vivienda, hay unas diez casas vacías, algunas de ellas desde largo tiempo. Unas tienen dueño. Este dueño se compró otro piso donde fuera y esta vivienda de aquí no la quiere soltar. Pero hay otras casas vacías completamente. Al mismo tiempo, y como contraste, en otras casas viven dos y tres familias. Concretamente, y en una de ellas, catorce personas. Es algo que está pronto dicho, pero... Entre estas catorce personas viviendo en promiscuidad. Había también

un matrimonio, joven todavía, que compartía su cama con el hijo de quince años que tienen. Llevaban viviendo así no sé cuánto tiempo, hasta que el hombre de dicho matrimonio no pudo aguantar más la situación y se presentó en una asamblea de barrio donde se estaba discutiendo lo del Plan Parcial de Montjuic, y gritó su desesperación, y los vecinos, entonces -todos a una, como en Fuenteovejuna-, se acercaron a uno de estos pisos vacíos y, de una patada, ¡pam!, abrieron la puerta, y cogiendo los muebles de este desesperado matrimonio, los llevaron al piso vacío, diciéndoles: ya tenéis casa.

Estos barrios antaño fueron verdes, con campos y más campos, todo muy poético, y hoy han sido invadidos por fábricas, chimeneas y más chimeneas, llenándolo todo de polvillo negro, de detritus, de ríos de ácidos que han suplantado a los cristalinos de antes. Son unos barrios ricos y pobres al mismo tiempo, unos barrios que ofrecen un contraste disparatado. Los dueños de las industrias; los orondos dueños son hombres honrados, honrados padres de familia que van de la fábrica a casa y de casa a la fábrica y los domingos a misa, ni más ni menos que cualquier trabajador. Pero ellos van con sus aires y no se dan cuenta, no se percatan de que el mundo donde están enclavadas sus fábricas no es como el mundo donde están enclavadas sus casas -Diagonal, Sarriá, Gracia, San Gervasio, Bonanova, Pedralbes-. Parece mentira que en estos barrios -los que verdaderamente producen la riqueza- las instituciones estén por los suelos. En fin.

Está muy bien esto de eliminar el barraquismo. Lo que no está tan bien es desahuciar a la gente sin soluciones justas y plausibles. El altruismo de la Administración es muy relativo, tan relativo que vale más ponerlo en cuarentena. Siempre se han eliminado las barracas de un lugar cuando se ha querido usar el terreno que ellas ocupaban para lo que fuera. ¿Ejemplos? A montones. Y los remedios, a veces, son peores que la enfermedad. De todos modos, y pese al relativísimo altruismo, el ataque a los futuros desahuciados siempre se perpetra al socaire de esa virtud. Se dice: ustedes no viven aquí en condiciones como es debido y vamos a remediarles la cosa; cuando lo que se quiere decir es: largo de aquí, que esos terrenos los necesitamos.

4. EDIFICI POLVORÍ

Un cop arribem al capdamunt del turó, ens situem sota l'arbre que hi ha al costat de l'edifici del Polvorí. Albert Pijuan diu el text següent.

Allau de merda

Aquí, en aquesta mateixa baixada, hi va haver una allau.

No va ser al 62, amb la gran nevada, sinó al 71.

Va passar de nit. Una nit de pluja.

No va ser una llau de terra ni tampoc de roques

Tractant-se d'una muntanya és la mena d'allaus que et pots esperar

L'allau va ser de merda.

I no de merda en un sentit al·legòric

No

Una allau de porqueria, de brossa, de detritus, d'escombraries, de deixalla, d'im-mundícia real i palpable.

Fa anys, aquesta cara de la muntanya era una pedrera.

Fa anys, d'aquesta cara de la muntanya s'extreia el gres groc per construir els edificis emblemàtics de la ciutat.

Fa anys, la pedra groga es va exhaurir. I la muntanya, llisa per una banda, semblava un formatge gruyère per l'altra.

També fa anys van descobrir que una bona manera de tapar aquella extensió de forats era cobrir-los de la porqueria que la ciutat generava cada dia.

Fa anys, però, tampoc gaires, tota aquesta cara de la muntanya era l'abocador de Barcelona.

Dues mil tones al dia.

DU-ES MIL.

On acabava l'abocador començaven les cases de Can Clos, Plus Ultra...

Les pluges del 71 van provocar una esllavissada a l'abocador de Barcelona.

Una allau de merda que va arrasar tot Can Clos i va fer inservibles moltes altres barriades de la Marina.

Imagina el menjador de casa teva amb merda fins al sostre.

I no és en un sentit al·legòric.

Merda real i palpable fins al sostre del menjador de casa teva.

Tothom que va quedar sense casa va ser reubicat.

No a la Marina, sinó a Ciutat Meridiana i a la Mina.

Després de l'allau els camions seguien venint a amagar la porqueria d'un cantó de la ciutat a aquest altre cantó.

Els veïns es van organitzar i van tallar la carretera perquè els camions no continuessin fent créixer l'abocador.

A alguns els costa aprendre les lliçons.

Sobretot quan no vius als peus d'una muntanya que pot vomitar-te tones de merda al damunt.

Els veïns van assaltar l'alcalde Porcioles quan va venir a visitar la "zona afectada".

L'alcalde va escoltar les seves queixes.

L'alcalde va prometre posar-hi solució en un mes.

I van posar-hi solució.

No al cap d'un més, sinó tres anys després.

(Inspira fortament.)

M'encanta l'olor de la muntanya a la tarda.

5. DEL POLVORÍ CAP A LES ESCALES DE L'ESTADI SERRAHIMA

Mentre ens encaminem cap a les escales que pugem cap a l'Avinguda Estadi vorejant l'Estadi Serrahima, Javier Guerrero i Albert Pijuan comenten la següent anècdota de manera informal.

Era un 17 de juny quan ens vam assabentar que la Bodega Peña tancava definitivament després de 90 anys. Com que la festa de clausura era la Revetlla de Sant Joan, ens vam afanyar a visitar-la. Això pot ser que ningú s'ho cregui, però aquella mateixa tarda vam coincidir amb Xavier Trias, l'exalcalde, acompanyat d'un seguici considerable, que venia a acomiadar-se de la Maria. Es veu que Trias participava des de feia 20 anys a la trepitjada de raïm que cada setembre s'organitzava al barri. Vam parlar de la bodega i ens va convidar a cava. La Maria, no en Trias. Mentre brindàvem, a fora, els tres antonios anaven fent comentaris fotetes des de la bóta que hi ha a fora: "Xavié, astirat una mica tu que pots, homa!". Després de les fotos de rigor, Trias i la comitiva va desaparèixer. Trias va formar part del govern de Pujol des de 1988 fins al 2000. Va ser l'any 1997 que es va arrencar el projecte del metro que uniria la Marina amb Barcelona, l'Hospitalet i el Prat de Llobregat. Lesquena de Montjuïc per fi connectada amb la resta de la ciutat! L'any 2003 van començar les obres de la L9 amb un pressupost de 2000 milions d'euros. Quinze anys després, les obres encara no s'han acabat, i el cost del projecte s'ha multiplicat per 8 fins als 16.000 milions. És l'obra pública més cara que s'ha fet mai a Catalunya. Si heu baixat pel passeig de la Zona Franca segur que heu vist les obres. Hi ha un cartell, pàl·lid de tants anys de sol, que anuncia l'arribada de la Línia de metro. Ara, damunt del 9, hi ha una enganxina amb el número 10. No podem evitar imaginar les enganxines que aniran reanomenant la línia de metro mentre les obres no acabin. L11, L12, L13, L14... Algun dia, potser, la L28 arribarà a la Marina.

6. ESCALES ESTADI SERRAHIMA

Pugem les escales que hi ha davant l'Estadi Serrahima que duen fins a l'Avinguda Estadi. Mentre pugem les escales, pels auriculars sona "Barcelona" de Montserrat Cavallé i Freddy Mercury. Es tracta d'una versió peculiar. Mica en mica, el ritme es va alentint i les veus es van tornant gruixudes fins a arribar a l'efecte càmera lenta. Entren distorsions, ecos, explosions de so, efecte metàl·lics. Quan la cançó s'ha tornat una pilota de so es comencen a sentir unes guitarres. Les guitarres guanyen claredat fins que descobrim que es tracta d'una versió punk del mateix tema.

Mentrestant, a l'Avinguda Estadi, de lluny, veiem a Cobi. El pobre intenta aturar un taxi, però ja ningú confia en Cobi.

7. AVINGUDA ESTADI

Mentre enfilem Avinguda Estadi en direcció al Palau Sant Jordi, sentim el següent text.

COLÒNIA 92

A la segona setmana de treballar en aquest recorregut, va aparèixer un article a premsa que comprava la colonització de l'època romana amb la del segle XIX. Venia a dir que, en certa manera, la colonització romana era més avançada; els habitants dels pobles colonitzats tenien la ciutadania de la metròpoli i, per tant, els mateixos drets i deures. Els tres vam comentar l'article i el vam oblidar.

Dimecres passat, passejant per Montjuïc i parlant amb els veïns de la Marina, l'article va tornar-nos a la memòria.

En una colònia, una minoria s'imposa a una majoria per treure un benefici del seu territori. En una colònia, una minoria s'aprofita dels recursos d'una majoria per enriquir-se.

Podríem parlar de l'expropiació de les terres de conreu per a construir-hi fàbriques i equipaments d'oci per als ciutadans de bé. Però no cal anar tant lluny. Aquí, a Montjuïc, tenim piscines, un estadi olímpic, pistes de tennis, hípica, pistes d'atletisme. I cap dels veïns pot gaudir de les instal·lacions esportives que hi ha al seu barri. Descomptant, esclar, la ruïna de les Picornell.

Els Jocs del 92 desprenen un aire de dejavu respecte del que va passar amb l'Exposició Universal del 29 i el Congreso Eucarístico del 52. Esdeveniments internacionals ubicats a Montjuïc on els barris més propers només n'han patit el barraquisme, l'explotació laboral i la migració forçada.

Miràvem els busos turístics fent esses per la muntanya. Duien els turistes, amb aires de safari, a observar els detalls de la vida quotidiana de la població autòctona. Tots tres alhora vam pensar en aquell article. Ens vam posar a discutir si existia el concepte d'autocolonització. Una minoria s'aprofita d'un territori on la majoria que hi viu no gaudeix de cap dels beneficis i només en pateix les conseqüències. Una línia que segueix 1929-1952-1992 i que culmina el 2004. Una autocolonització on la metropoli és a la mateixa ciutat que la colònia. Una marca que intenta dissimular un espoli.

8. CAMPANA PALAU SANT JORDI

.....

Ens acostem a la zona enjardinada que hi ha al costat de la campana del Palau Sant Jordi. Una noia del grup, Èlia Genís, s'avança i es posa a fer un solo de dansa. Una altra noia, Aitana Justo també se separa del grup i canta "Son nata a lagrimar" de Handel. El ritme, que també serveix per a la ballarina, el marca picant amb una barra de ferro. Quan la ballarina acaba el solo, dues noies més del grup, Amanda Rubiosky i Laura Lliteras, s'avancen i fan un duo de dansa. Les tres ballarines acaben fent una coreografia juntes. Quan acabem, reprenem la marxa.

9. CAP AL TEATRE GREC

.....

Des del Palau Sant Jordi creuem el parc del Palauet Albéniz, la residència barcelonina de la casa reial, i anem al Teatre Grec travessant la Font del Gat. És un moment que convida al silenci o a comentar en veu molt baixa el que ha passat durant el recorregut. Anem a parar a la part posterior del Teatre Grec. La reixa està tancada. Javier Guerrero ens mostra una clau, obre la reixa i l'itinerari s'acaba.

.....
.....

BOO (OO) BETA
ART I CO (OO) UNITAT